

Posudek oponenta na bakalářskou práci.

Tišer, David. 2015. *Homosexualita u Romů*. Praha: FF UK, 47 stran.

Bakalářská práce Davida Tišera je nástinem problematiky života příslušníků sexuálních menšin v romské komunitě. Autor se dotýká následujících témat: jak u romských gayů, leseb apod. (LGBT lidí) probíhá proces tzv. coming outu, veřejné deklarace příslušnosti k sexuální menšině, jak k LGBT Romům přistupují ostatní členové romské komunity a co ovlivňuje tyto postoje v rodině, jaký je u LGBT Romů vztah sexuální identity k etnické apod. Autor na více místech zdůrazňuje osobní důvody, které ho k volbě tématu vedly.

Na úvod bych se chtěl pozastavit nad zvoleným titulem práce, který považuju za nešťastný a značně nejednoznačný. Název „Homosexualita u Romů“ ve mně asociuje spíše sexuologickou analýzu sexuálního chování v romské komunitě. Autor se měl rozhodnout pro specifičtější název, který by téma zasadil jednoznačněji do rámce sociálních věd, např. „Problémy coming outu a identity u gayů a leseb v romské komunitě“, „Postoje k homosexualitě v romské komunitě“ apod.

Práce začíná úvodním vysvětlením důvodů pro volbu tématu, po kterém následuje heslovitý výklad pojmů, což je v podstatě slovníček některých obecně známých pojmů. Vysvětlovat tak všeobecně srozumitelné pojmy jako bisexuál, gay, homosexualita nebo gadžo bylo ale celkem zbytečné. Výklad všech pojmů se navíc zakládá na informacích převzatých z druhotné literatury, vesměs z nějaké vládní analýzy, a není jasné, jestli autor zdroj parafrázuje nebo doslova cituje. Některá hesla působí i poněkud komicky, např. výklad zkratky LGBT a zvláště zkratky LGB. Autor se měl omezit na detailnější výklad v souvislých větách jen několika specifických a ne obecně srozumitelných pojmů relevantních zvolenému tématu. Z takových ale nacházím v práci jen pojem coming out, zatímco definice řady jiných, se kterými autor v práci běžně pracuje, např. pojmu identita, chybí. V této části se měl autor také zastavit nad rozdílem mezi sexuální orientací, identitou a chováním, k čemuž se vrátím ještě dále. První kapitulu tedy hodnotím jako nedostatečnou.

Následuje historická část, ve které se autor snaží poukázat na souvislosti v historických osudech sexuálních menšin a romské menšiny. Autor zde přejímá některé stereotypní pohledy na minulost, aniž by se snažil o jejich problematizaci. Poukazuje na diskriminaci sexuálních menšin během komunistického režimu a přisuzuje tuto diskriminaci právě komunistické vládě, ačkoli podobná a mnohdy i nepříznivější politika vůči LGBT lidem existovala i v demokratických zemích. Československo navíc v evropském kontextu dekriminolovalo homosexualitu relativně brzy již v roce 1961, na což autor nijak nepoukazuje, byť rok dekriminoložace zmiňuje. Tato část se opět téměř celá zakládá na zmiňované vládní analýze, zatímco chybí odkaz na relevantní naučnou literaturu, zejména pak postrádám zmínku o práci Jana Seidla *Od žaláře k oltáři - Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti* (Praha 2012) nebo alespoň o popularizační práci Jiřího Fanela *Gay historie* (Praha 2000).

Za ještě problematičtější pokládám část o romské historii, která obsahuje pouze převzaté informace z jediného zdroje, totiž ze stručného učebního materiálu *Kapitoly z dějin Romů* Jany Horváthové. Autor měl opět konzultovat více zdrojů, pokud už se chtěl historií Romů vůbec zabývat. Nakonec ale pokládám zařazení kapitoly o romské historii za naprosto zbytečné,

zvolený formát vede nutně k povrchnosti a reprodukci cizích myšlenek, aniž by to mělo nějaký přímý vztah k tématu práce. Druhou kapitolu považují tedy také za nedostatečnou.

Mnohem přínosnější jsou už kapitoly třetí a čtvrtá, ve kterých teprve autor prezentuje svůj vlastní výzkum. Ve třetí kapitole se věnuje metodologickým otázkám provedeního terénního výzkumu, vlastnímu postavení výzkumníka a zároveň člena referovaných komunit a také představení respondentů. Výzkum je založen na výpovědích patnácti respondentů, s nimiž autor prováděl osobní i skupinové rozhovory. Všichni respondenti jsou anonymizováni. Pozitivně hodnotím, že autor otevřeně reflektuje svá omezení dané vzorkem vybraných respondentů i dalšími okolnostmi. Vlastní výsledky výzkumu jsou pak představeny ve čtvrté kapitole. Ty přináší několik zajímavých postřehů a poznatků, např. že u LGBT Romů existuje větší potřeba se vzdělávat, což je zčásti pragmaticky motivováno. K lépe zpracovaným částem patří i podkapitola o prostituci, byť se autor zabývá jen jedním dílčím okruhem prostituce a prakticky nezmiňuje pouliční, pražskou klubovou prostituci atd.

Výklad romských pojmů *pařiv* a *ladž* na str. 27 je poněkud zmatený. Jedná se o hodnotící pojmy postojů k chování členů romské komunity, tedy o formu sociální kontroly, popisovat *pařiv* jako „všechno dobré, čestné, správné, užitečné“ atd. a *ladž* jako pravý opak je příliš vulgarizovaný výklad. Autor měl více dbát na přesnost a konzistenci svých tvrzení, aby se vyhnul protichůdným výrokům, kdy např. v jedné větě tvrdí, že nějaká pravidla byla „bez výhrad platná a všichni je dodržovali“, aby v následující větě takový výrok popřel odkazem na výchyly z pravidel a trest.

Moje asi nejzásadnější námitka se ovšem týká nedostatečného rozlišování pojmů sexuální orientace a sexuální identity a jejich vztahu k sexuálnímu chování. Autor na některých místech pracuje s pojmy identita a orientace jako synonymními a toto nerozlišování je i zdrojem některých laicky podaných tvrzení, např. když na str. 42 píše o heterosexuálních studentech a zároveň dodává, že „se nemusí jednat o jejich skutečnou sexuální orientaci“. Zmatek v pojmech vede autora i k některým nepodloženým závěrům, např. když uvádí, že u konzultovaných LGBT Romů převládá etnická identita nad sexuální. To ale z předešlého textu vůbec neplyne, z něj jen vyplývá, že příslušnost k romské komunitě je větším diskriminačním faktorem než příslušnost k sexuální menšině, o samotné identitě to ale nic neříká. Autorovi bych doporučoval zkonzultovat více literatury a seznámit se s více kriticky orientovaným akademickým diskurzem na téma homosexuality, např. diplomovou práci Oty Dymokurského *Homosexualita jako sociální konstrukt* (Brno 2004), která obsahuje bohaté odkazy na další literaturu. Inspiraci by autor našel i v jiné vysoce hodnocené diplomové práci *Homosexualita a coming out v kontextu dějin a sociálních změn* Veroniky Kopuletové (Brno 2009), která prováděla podobně kvalitativně výzkumné šetření s vybraným okruhem respondentů.

Závěr je celkem dobře podaným shrnutím poznatků výzkumu, s onou již zmiňovanou výhradou, že autor nerozlišuje mezi identitou a orientací a taky s výhradou k úplnému závěru práce, který vyznívá spíše aktivisticky než akademicky.

V práci se objevují stylistické a formální prohřešky, neodborný způsob vyjadřování („od nepaměti“, „odjakživa“, „je až neuvěřitelné“, „jak z toho nezešílet“), novinářská kliše („utrpení které museli prožít“, „vezme si jej pod svá křídla“, „tato menšina je trnem v oku majoritní společnosti“ atd.), někde se objevuje nedokončený bibliografický odkaz, dokonce i nedokončená věta, občasné překlepy, chybějící písmenka, dokonce i v názvu jedné z kapitol, nesouvislý sled vět, opakovaná slova. V obsahu se dvakrát objevuje odkaz na Zdroje, v seznamu

použité literatury zase chybí některé práce citované v průběhu atd. Samotná práce s literaturou je, jak jsem už zmínil, nedostatečná, autor se až příliš často opírá o neakademickou literaturu, různé vládní analýzy, brožury a internetová hesla, zatímco zásadní práce k tématu chybí.

Ohledně závěrečného hodnocení velmi váhám. Práce je i přes zmiňované nedostatky v dílčích bodech přínosná a autor prokázal, že je schopen vést vlastní výzkum a nad problémy kriticky uvažovat. O to větší škoda je, že příliš četné nedostatky přínos práce a její nesporný potenciál závažně zastíňují. Proto bych doporučoval, aby autor s přihlédnutím ke všem zmiňovaným výhradám na své práci dále zapracoval. Zejména doporučuji zvolit vhodnější titul práce, zkontrolovat relevantní literaturu a vyjasnit si některé stěžejní pojmy a držet se konzistentně jejich významu. Opravu formálních nedostatků pokládám za samozřejmost. Autorovi též připomínám, že všechny bakalářské práce jsou dnes prostřednictvím internetu volně dostupné a zůstanou tak vizitkou jejich autorů a studia po minimálně mnoho desetiletí i do budoucna. S ohledem ke všem těmto skutečnostem práci podanou v této podobě **nedoporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 29. ledna 2015

Michael Beníšek